

by lepší? Petr Uhl mi odpustí (blíže se zde o tom rozepisovat nemohu), když jen napíše, že podle mého mínění je model, který jsem si přečetl v tomto programu, mnohem nepředehlednější a těžkopádnější než parlamentní demokracie, že by velmi obtížně fungoval a ke všemu by lidem usilujícím o moc umožňoval mnohem snadněji manipulovat s lidmi než stále se vyvíjející systém parlamentní demokracie.

Nakonec dovoľ, Petře, abych se na Tebe obrátil osobně. Moc si vážím Tvé osoby i toho, co jsi už vykonal a co stále konáš. Právě proto mě dvě věci v Tvém příspěvku poněkud zamrzely. Samozřejmě Tě pokládám za demokrata, a tak mne překvapilo, že za »skutečnou demokracii« pokládáš jen své pojetí demokracie (s. 105). A za druhé: Název Tvé polemiky je nespravedlivý. Žádné demokratické politické hnutí se nemusí – a většinou vlastně ani nemůže – vytvářet na základě programu, který by byl přijatelný pro všechny demokraty; je ovšem povinnou respektovat právo všech demokratů hlásat své názory a demokraticky je prosazovat. Hnutí za občanskou svobodu již tím, že v prvním čísle svého časopisu otisklo Tvůj příspěvek, vyvrátilo Tvé tvrzení, že chce demokracii jen pro některé.

Alternativa, č. 2, duben 1989, s. 57–58.

¹¹ Datum je uvedeno pod textem stati. V archivu L. Lise se dochovala strojopisná kopie této stati, která rovněž nese datum 15.2.1989 – viz ÚSD, Sb. HOS, LL – xerografická kopie strojopisu, 4 s.

¹² Viz dok. č. 20.

¹³ Viz dok. č. 21.

¹⁴ Odkazuje se na číslo strany textu P. Uhla publikovaného v *Alternativě* – obdobně i v dalších případech.

29

1989, 16. únor, [Praha]¹¹. – Prohlášení Hnutí za občanskou svobodu nazvané »Cesty k demokracii po lednových událostech« s hodnocením současné krize společnosti a s požadavky na její řešení¹².

Od lednových událostí nás dělí jen několik málo týdnů. Přesto je zřejmé, že představují důležitou stránku našich nejnovějších dějin. Po celý týden vycházeli Pražané i přesporní do ulic, nechali se bít, decimovat vodními děly, obměňnými transportéry a policejními psy, riskovali další policejní, administrativní i justiční perzekucí. Tisíce a desetitisíce zúčastněných tekly tak své rozhodné NE! dosavadním pokusům státní moci udržet je v postavení mlčenlivé a pasivní masy. Jejich protesty jsou projevem rostoucí touhy společnosti rozhodovat o vlastním osudu. Stále větší je počet těch, kdož už nechávají mlčky přihlížet k tomu, jak s jejich životy, s životy jejich dětí a s výsledky jejich práce disponuje moc, která se necítí nikomu odpovědná. Veřejnost odmítá zlovolnou kampaň vedenou proti manifestantům, proti občanským iniciativám a proti všem nezávislým postojům. Na obranu svobody projevu, na obranu všech nespravedlivě uvězněných, jmenovitě pak na obranu spisovatele Václava Havla vystoupila i velká část pracovníků kultury¹³ a vědy, dělníci, pracovní kolektivy a studenti. Kromě těchto občanů vystoupil v tomto smyslu i představitel katolické církve, arcibiskup pražský, František kardinál Tomášek.

Přes tyto zjevné příklady politické emancipace společnosti pokračují oficiální sdělovací prostředky v nevybíravém a lživém ostouzení těch, kteří projevují občanskou odvahu a hledají východisko ze společenské krize. Zvláště politovánímhodnou kapitolou v tomto tažení je zneužívání extrémních reakcí na krizi společnosti. Nemáme možnost zjistit, nakolik jsou zprávy o teroristických výhrůžkách z posledních dnů hodnověrné, nevíme, kdo stojí za těmito provokacemi a za teroristickým činem v Ústí nad Labem. Nepochybně však je, že jich moc zneužívá k pošpinění a diskreditaci nezávislých občanských iniciativ všeho druhu. Není snad třeba znovu zdůrazňovat, že všechny teroristické prostředky jsou v naprostém rozporu s našimi mravními a politickými principy a v roz-

poru s deklarovanými principy všech ostatních občanských iniciativ. Je to naopak státní moc, která místo dialogu provokuje násilí a brutálními prostředky postupuje proti občanům. Přitom záměrně drammatizuje situaci a vyvolává konfrontační atmosféru ve společnosti. Nově přijatá zákonná opatření⁶⁰ neslouží ke zlepšení stavu veřejného pořádku a oprávněných zájmů občanů, ale přivádějí zemi na pokraj výjimečného stavu.

Tváří v tvář hluboké krizi, kterou prožíváme, znovu prohlašujeme, že jsme stoupenci celospolečenského dialogu jako jediného prostředku k obnově důvěry a iniciativy ve společnosti. Bez této důvěry, bez vůle většiny společnosti podílet se na nápravě našich věcí, uskutečnit zásadní politické a hospodářské reformy, se staneme zemí bez budoucnosti a stihne nás katastrofa, jejíž povahu a rozsah lze již dnes odhadnout.

Z celospolečenského dialogu nemůže být vylučován nikdo. Nemohou z něj být vylučovány nezávislé občanské iniciativy, které usilovaly o konstruktivní dialog dávno předtím, než se z něj stalo oficiální heslo. Nemohou z něj být vylučovány církve, společenské organizace, lidé řídící hospodářství na všech stupních, nová vláda a samozřejmě ani Komunistická strana Československa.

Vláda Ladislava Adamce se uvedla tím, že přiznala, že stav československého hospodářství je podstatně horší, než se dosud oficiálně předpokládalo a že to má své hluboké kořeny v minulosti. To samo vrhá nové světlo na četné kritické hlasy, které po dlouhá léta upozorňovaly na vadné koncepcce a problematickou praxi společenského života. Politické vedení přesto dále prokazuje neochotu poučit se z vlastních chyb a trvá na bezduchém monologu, jež nesmí rušit žádný odlišný názor. Je to scestná orientace, jejíž zhoubnost pocituje nejen široká veřejnost, ale i mnozí členové strany a její funkcionáři.

Dramatickou kulisou tohoto přešlapování na místě jsou zásadní změny, které probíhají v SSSR, Polsku a Maďarsku. Politické vedení naší země se staví zřetelně proti tomuto pohybu, brání z obavy o své postavení radikálním změnám a stává se tak předním nositelem stalinistických koncepcí ve východní Evropě. Ve svých důsledcích to vážně ohrožuje proces uvolňování, který posunula významným způsobem kupředu Vídeňská konference o spolupráci a bezpečnosti v Evropě.

Upozorňujeme se vši vážností na zodpovědnost, kterou v této chvíli nesou nejvyšší představitelé moci v naší zemi. Mnozí z nich, zatížení minulostí, svou účast na prohlubování stagnace, na brežněvovských koncepcích «reálného socialismu» trpí strachem ze ztráty osobních pozic, a proto se obávají přímého rozhovoru s občany. Navykli si jednat represivně v každé složitější situaci a projevují zřetelnou bezradnost. Jejich volání po kompetentnosti, určené středním článkům řízení, by mělo začít zkoumáním kompetentnosti vlastních.

Za daných okolností považujeme za nutné vyslovit tyto požadavky:

1. Požadujeme, aby z funkcí v politickém vedení země odstoupili ti, kteří nesou odpovědnost za daný stav společnosti a nadále omezují prostor pro dialog a brání zásadním politickým a hospodářským změnám.
2. Žádáme poslance Federálního shromáždění, aby, vědomi si své odpovědnosti před lidem, odmítli schválit zákonná opatření, přijatá jeho předsednictvem dne 14.2.1989, která rozšiřují dosavadní možnosti represe vůči občanům.
3. Žádáme, aby «oprávněné požadavky občanů a veřejný pořádek» byly zajištěny nikoli omezováním základních občanských práv, přijímáním mimořádných zákonných opatření a zesilováním represe vůči občanům, ale naopak, aby politické vedení země, vláda a zákonodárné sbory respektovaly občanská práva především tím, že zaručí všem občanům a nezávislým iniciativám

svobodu shromažďování

svobodu spolčovací

svobodu projevu.

Uznání a zajištění těchto občanských práv a svobod je nezbytným předpokladem účasti občanů na procesu politických a hospodářských změn, na veřejných záležitostech a společenském dialogu – rozhovoru všech se všemi o cestě k demokracii.

Za Prozatímní koordináční výbor a účastníky Hnutí za občanskou svobodu:

Rudolf Battěk	Ladislav Lis	Václav Benda	Anna Marvanová
Pavel Bratinka	Jaroslav Mezník	Ján Čarnogurský	Pavel Nauman
Tomáš Hradílek	Jaroslav Šabata	Josef Jablonický	Milan Šimečka
Jiří Kantůrek	Jan Šimsa	Jan Kozlík	Jan Štern
Míro Kusý	Saša Voedra		

ÚSD, Sb. HOS, RB – xerografická kopie strojopisného konceptu, 2x.

¹¹ Místní údaj není v dokumentu uveden, jeho určení vychází z logického předpokladu, že byl koncipován Prozatímním koordináčním výborem HOS v Praze.

¹² Krom xerografické kopie strojopisného konceptu, jež byla předlohou pro publikování se dochoval též počítačový výtisk textu, pořízený zřejmě I. Medkem ve Vídni. Od textu publikovaného v edici se liší drobnými stylistickými úpravami, které nemění jeho smysl a důležitými grafickými odchylkami v členění odstavců – viz

ÚSD, Sb. HOS, Sch – počítačový výtisk, 2 s.

V osobním archivu P. Naumana, do něhož měli editoři možnost nahlédnout, je strojopisný text tohoto dokumentu ve formě prvopisu, 3 s. Text prohlášení byl publikován in: *Acta, Čtvrtletník Čz. střediska nezávislé literatury v Scheinfeldu*, 9–12, 1989, s. 131–132; též in: J. Vladislav – V. Prečan, *Horký lední 1989 v Československu*, Praha 1990, s. 131–132.

¹³ Dne 26.1.1989 odeslali kulturní pracovníci dopis předsedovi vlády ČSSR L. Adamcovi, v němž ho informovali o vzniku iniciativy kulturních pracovníků a jejich požadavcích. Současně žádali, aby vláda tyto požadavky respektovala. Přílohou k tomuto dopisu tvořilo prohlášení 692 umělců, kteří se svými podpisy k iniciativě přihlásili a kteří znelo:

»16. Jedna byl na Václavském náměstí zatčen Václav Havel a další účastníci pietního aktu za Jana Palacha. Nás, kteří Václava Havla známe jako vynikajícího dramatika a čestného člověka znepokojuje a uráží, jak nepravdivě sdělovací prostředky o této události referují. Jako kulturní pracovníci jsme přesvědčeni, že existující společenské problémy nelze zastírat ani řešit ostuzením, zatykáním a násilím. Žádáme proto, aby československé úřady přistoupily na dialog, jehož užitečnost samy zděrazňují. Předpokladem takového dialogu je ovšem propuštění Václava Havla i všech nepříjemně zadržovaných a pravdivě informování veřejnosti.«

Text prohlášení i text dopisu L. Adamcovi byly publikovány spolu s některými jmény signatářů prohlášení in: *Listy*, roč. XIX, č. 1, únor 1989, s. 5.

¹⁴ Dne 14.2.1989 přijalo předsednictvo Federálního shromáždění ČSSR zákonná opatření o tzv. ochraně veřejného pořádku, jejichž účelem mělo být údajně vytvoření podmínek pro pozitivní společenský vývoj. Opatření ve skutečnosti zahrnovala řadu represivních aktů – např. zvýšení horní hranice peněžitých trestů i trestů vězení za tzv. znehodnocení výkonu pravomoci veřejného činitele a v tzv. přechledech proti veřejnému pořádku. Nově byla formulována ustanovení o tom, že může být stíhán každý, kdo »vyhotoví, umožní vyhotovení nebo rozšíří tiskovinu, která svým obsahem narušuje zájem socialistického státu na zachování veřejného pořádku«, která postihovala jakoukoliv nezávislou publikační činnost. Tato zákonná opatření schválila 22.3.1989 plenární schůze FS. K tomu viz dopis nezávislých iniciativ z 20.3.1989 – dok. č. 33.

1989, [únor]¹⁵, Praha. – Informace Hnutí za občanskou svobodu o záměru spolupodílet se na přípravě nové ústavy, s vymezením základních okruhů, jež by měla ústava řešit.

Než bude zahájena diskuse o novém návrhu čs. ústavy

Naši základní myšlenkou je snaha přispět k proměně naší dosud direktivně řízené společnosti ve společnost ve všech směrech demokratickou. To, k čemu chceme dospět, je demokratické spole-